14/07/2019

Οι συνέπειες του Κριμαϊκού πολέμου στο μακεδονικό χώρο (1853—1856)

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Παρά τις ανυπέρβλητες δυσχέρειες που αντιμετωπίζει ο ελληνισμός της Μακεδονίας στα μέσα του 19ου αιώνα, δεν παύει να ατενίζει με αισιοδοξία τη μελλοντική απελευθέρωση του.
Η πολιτική συγκυρία του Κριμαϊκού πολέμου έδινε φαινομενικά τη δυνατότητα στους υπόδουλους Έλληνες να θέσουν σ’ εφαρμογή τα μεγαλεπήβολα σχέδια τους καθώς ο Όθωνας αναλάμβανε την προετοιμασία ένοπλων σωμάτων από Ηπειρώτες, Θεσσαλούς και Μακεδόνες.

Στη Μακεδονία η ελληνική εξέγερση του 1854 δεν πήρε βέβαια παρόμοιες διαστάσεις, όπως στη Θεσσαλία και στην Ήπειρο. Η πολεμική όμως έξαψη των επαρχιών της Ηπείρου και της Θεσσαλίας δημιούργησε κλίμα αναβρασμού και ανάμεσα στους Έλληνες κατοίκους της Μακεδονίας.

Κυρίαρχη φυσιογνωμία στην ελληνική επανάσταση της Δυτικής Μακεδονίας στάθηκε ο αγωνιστής του 1821, ο Θεόδωρος Ζιάκας, ο οποίος υπήρξε απόγονος της αρματολικής οικογένειας των Ζιακαίων. Η πολεμική δραστηριότητα του καπετάν Ζιάκα χρονολογείται ήδη από τον Απρίλιο του 1831, όταν είχε συγκροτήσει στον Ασπροπόταμο μαζί με τους αρματολούς Νάσιο Μάνταλο των Χασίων και Σωτήρη Στράτο του Βάλτου σώμα 300 ανδρών με βασικό στόχο την

εξόντωση του Τουρκαλβανού τοπάρχη Μεχμέτ Τάγου, ο οποίος είχε δολοφονήσει στα 1826 την αδελφή του Θεόδ. Ζιάκα Γιαννούλα.

Η επιχείρηση απέτυχε παρά τις οργανωμένες επιθέσεις του Ζιάκα στην πόλη των Γρεβενών.
Αξιομνημόνευτη είναι επίσης και η μετέπειτα ανταρτική δραστηριότητα του στα χωριά Νεγάδες του Ζαγορίου και Καστανιά της Καλαμπάκας καθώς και η σύγκρουση του στα 1832 με τουρκικό στρατό κοντά στο χωριό Σπήλαιο.

Από τις αρχές του 1854 ο Θεόδ. Ζιάκας ξεσήκωσε αρχικά την περιοχή των Αγράφων συμμετέχοντας παράλληλα σε πολεμικές συγκρούσεις στη Θεσσαλία και έπειτα διείσδυσε στη Δυτική Μακεδονία,για να αποτρέψει τη διάβαση του τουρκικού στρατού από την Ήπειρο και αντίστροφα και να χρησιμοποιήσει την περιοχή εκείνη ως συντονιστικό κέντρο των ενεργειών των τριών επαναστατημένων υπόδουλων επαρχιών.

Στις αρχές Απριλίου βρισκόταν στα Τρίκαλα σκοπεύοντας να περάσει στην περιφέρεια Τρεβενών. Οι Τούρκοι πληροφορημένοι για την επανεμφάνιση και την επαναστατική δράση του Ζιάκα στην περιοχή Γρεβενών, ξέσπασαν σε άγρια αντίποινα σε βάρος νομαδικών οικογενειών των ντόπιων ορεινών χωριών και της Ανατολικής Ηπείρου. Ο Ζιάκας έσπευσε ν’ αντιμετωπίσει τους Τούρκους στο χωριό Διμηνίτσα (Καρπερό). Στο χωριό αυτό σημειώθηκε τον Μάϊο του 1854 η πρώτη νικηφόρα σύγκρουση, κατά την οποία ο Ζιάκας κατάφερε σημαντικό πλήγμα στον τουρκικό στρατό.
Η ανακατάληψη όμως του Μετσόβου από τους Τούρκους στις 27 Μαρτίου/8 Απριλίου 1854 χειροτέρευσε σημαντικά τη θέση των επαναστατημένων αγωνιστών και του Ζιάκα, ο οποίος είχε συμφωνήσει με άλλους οπλαρχηγούς στη Λαμία να συντονίσουν από κοινού τις ενέργειες τους και να ξεσηκώσουν την περιφέρεια Γρεβενών και γενικότερα τη Δυτική Μακεδονία.
Στην περιοχή Γρεβενών ο Ζιάκας είχε πετύχει πραγματικά να κινητοποιήσει μεγάλο τμήμα του ντόπιου πληθυσμού, του οποίου η επαναστατική δραστηριότητα έμεινε ανεξίτηλη στη μνήμη των επόμενων γενεών. Ανάμεσα σ’ εκείνους που πολέμησαν στο πλευρό του Ζιάκα, συγκαταλέγονταν Κοζανίτες, όπως ο υπαρχηγός του Ζιάκα Μήτρος Σιακαβάρας, κάτοικοι της Σαμαρίνας, Σιατιστινοί και άλλοι. Ύστερα όμως από την αποτυχία του Ζιάκα να ενωθεί με τους επαναστάτες των άλλων περιοχών, οι οπαδοί του κατέφυγαν και οχυρώθηκαν στο ορεινό χωριό Σπήλαιο των Γρεβενών.

Τότε οι Τούρκοι εξαπόλυσαν άγρια τρομοκρατία σε βάρος του ντόπιου ελληνικού πληθυσμού και απείλησαν ακόμη και τη ζωή του μητροπολίτη Γρεβενών Αγαπίου.
Συγκέντρωσαν λοιπόν 12.000 περίπου άντρες με αρχηγό τον Αβδή πασά κοντά στο Σπήλαιο, ενώ σην ανατολική πλευρά ο Μεχμέτ Τάγου στρατοπέδευσε στο χωριό

Ριάχοβο (Παρόριο).
Παρά τις προσπάθειες του Άγγλου προξένου του Μοναστηρίου Longworth και του Γάλλου συναδέλφου του των Ιωαννίνων Bertrand να μεταπείσουν τον Ζιάκα, για να αποφύγει τη σύγκρουση με τους Τούρκους, εκείνος αρνούνταν να δεχθεί τις προτάσεις τους, γιατί πίστευε αφενός, ότι κάθε αντίσταση θα ήταν κέρδος για τη γενικότερη επαναστατική κινητοποίηση του ελληνισμού και αφετέρου υποψιαζόταν ότι οι τουρκικές αρχές δεν θα σέβονταν τα συμφωνημένα και θα πρόβαιναν σε αντίποινα.
Η σύγκρουση πραγματοποιήθηκε τελικά στις 16/28 Μαΐου 1854 μετά από τουρκική επίθεση που σημειώθηκε αρχικά στη δυτική πλευρά του Σπηλαίου, αλλά αποκρούστηκε από τον οπλαρχηγό Καραμήτσιο στη θέση «Χουν Χαρβάλ».

Στη συνέχεια ο κύριος όγκος του τουρκικού στρατού κατευθύνθηκε στο νοτιοδυτικό άκρο του χωριού, όπου βρισκόταν ο Ζιάκας, ο οποίος, αφού πρόβαλε αρχικά σθεναρή αντίσταση, αναγκάστηκε έπειτα να δεχθεί τις μεσολαβητικές ενέργειες των Ευρωπαίων προξένων και αποχώρησε στις 19/31 Μαΐου στο ελληνικό έδαφος καθώς ένα κύμα αληθινής τρομοκρατίας ξεσπούσε σύγχρονα στην επαρχία Γρεβενών σε βάρος του ελληνισμού και πολλά χωριά ερημώνονταν.

Σε μια άλλη γεωγραφική περιφέρεια της νότιας Μακεδονίας, στη Χαλκιδική και στο ‘Αγ. Όρος, όπου η εξέγερση του 1821 είχε αφήσει έντονα ακόμη τα ίχνη της επαναστατικής κινητοποίησης των Ελλήνων, οι τουρκικές αρχές είχαν πάρει έγκαιρα προφυλακτικά μέτρα με την αποστολή ισχυρών ναυτικών δυνάμεων και το διορισμό του Γιακούπ πασά ως μουδίρη του Αγ. Όρους στις αρχές Ιανουαρίου του 1854 με σκοπό τη διασφάλιση της τάξης μέσα στο ‘Αγ. Όρος.

Ελάχιστοι μοναχοί είχαν πληροφορηθεί για τον ερχομό του συνταγματάρχη Τσάμη Καρατάσου στη Χαλκιδική.

Ακόμη και αργότερα, μετά την αποτυχία του κινήματος του, στα 1860, σχεδίαζε να οργανώσει πάλι νέα επανάσταση με επίκεντρο τη Θεσσαλονίκη.
Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Καρατάσος είχε προλειάνει το έδαφος για την πραγματοποίηση των επαναστατικών ενεργειών του ήδη από το 1835, όταν βρισκόταν με μεγάλη στρατιωτική δύναμη στις Βόρειες Σποράδες και διατηρούσε πυκνές επαφές με μυημένους προκρίτους και τοπικούς οπλαρχηγούς των παραλιακών κοινοτήτων της Χαλκιδικής, για να επιλέξει το ασφαλές σημείο της μελλοντικής απόβασης του.

Τα σχέδια των Ελλήνων επαναστατών πρόβλεπαν την απόβαση ναυτικού αγήματος στη Χαλκιδική με επικεφαλής τον Καρατάσο, ο οποίος κατάρτιζε δικό του σώμα στην Εύβοια.

Οι ξεσηκωμένοι Έλληνες σχεδίαζαν την ταυτόχρονη διείσδυση του Καρατάσου και των θεσσαλικών σωμάτωνστη Θεσσαλονίκη.

Έχοντας αναλάβει το γενικό συντονισμό των πολεμικών επιχειρήσεων μετά την ανακήρυξη του ως «Αρχιστρατήγου» της Μακεδονίας, ο Καρατάσος, αφού συγκέντρωσε δέκα πλοία με 500 περίπου άντρες στην Εύβοια, πέρασε αρχικά στα τέλη Μαρτίου — αρχές Απριλίου 1854 στις Βόρειες Σποράδες, κατευθύνθηκε έπειτα στη χερσόνησο της Κασσάνδρας και τελικά αποβιβάστηκε στις 6 Απριλίου στον όρμο του Καλαμιτσίου.

Μετά την κατάληψη του χωριού Συκιά, όπου έγινε δεκτός με μεγάλο ενθουσιασμό από το ντόπιο πληθυσμό, προχώρησε στον Παρθενώνα της Σιθωνίας και στη Νικήτη και κατέληξε μέσα σε παραλήρημα ενθουσιασμού από τους κατοίκους, στις 10/22 Απριλίου, στον Αγ. Νικόλαο. Εκεί επρόκειτο σύγχρονα να φτάσουν και τα πλοία των Ελλήνων επαναστατών.

Στον ‘Αγ. Νικόλαο ο Καρατάσος και οι άντρες του πέρασαν το Πάσχα και αφού επιστράτευσαν στη συνέχεια όσους μπορούσαν να φέρουν όπλα, άφησαν στην κωμόπολη τους 12 γεροντότερους ως πολιτοφύλακες και κατευθύνθηκαν έπειτα στην Ορμύλια. Ο υπόλοιπος πληθυσμός του Αγ. Νικολάου στάλθηκε από τον Καρατάσο στη Βουρβοϋρού.Στο μεταξύ οι ελληνικές επαναστατικές ενέργειες είχαν προκαλέσει την κινητοποίηση των τουρκικών αρχών, οι οποίες, υποπτευόμενες την ενδεχόμενη κατάληψη της Θεσσαλονίκης, ειδοποίησαν δια μέσου του πασά Μεχμέτ Βοσνάκ ζαδέ το Γάλλο πρόξενο Louis de Mornard, για να αναλάβει μεσολαβητικό ρόλο.

Ο Γάλλος διπλωματικός εκπρόσωπος αποφασισμένος να εμποδίσει μια πιθανή αιματοχυσία και να ανακόψει την ορμή των επαναστατών, έστειλε το γαλλικό πολεμικό «Le Héron» στο Σιγγιτικό κόλπο, για να συναντήσει τα πλοία τους.

Ο κυβερνήτης του πλοίου Le Bègue, αφού αποδοκίμασε τις επαναστατικές ενέργειες ως πειρατικές, έταξε στους Έλληνες αγωνιστές προθεσμία μιας ώρας και ύστερα από την παρέλευση της, βομβάρδισε στις 24 Απριλίου τον ελληνικό στόλο προκαλώντας σ’ αυτόν σοβαρές απώλειες.Η ενέργεια αυτή των Γάλλων ανέστειλε τον επαναστατικό ζήλο των Ελλήνων, ενώ οι Τούρκοι συγκέντρωναν νέους στρατολογημένους άτακτους στην Ορμύλια.

Η πολυπληθής παρουσία τους είχε υποχρεώσει ήδη τον Καρατάσο να στείλει το λοχαγό Μανώλη Βερράκα στην Ιερισσό και στα Μαντεμοχώρια, για να συγκεντρώσει νέες ενισχύσεις και να προελαύνει προς τη Ρεντίνα και τη Γαλάτιστα.

Στις 13/25 Απριλίου, αφού πρώτα ο Καρατάσος επανέλαβε γραπτά σχετική αίτηση του για την αποστολή βοήθειας προς τους Αγιορείτες μοναχούς και προς τον οπλαρχηγό του Αγ. Όρους Στέργιο Χάϊτα ζητώντας και πάλι τη συνδρομή τους, έστειλε τον αξιωματικό Αθ. Βλαχομιχάλη με 50 άντρες ανάμεσα στην Ορμύλια και στον Πολύγυρο και τον καπετάν Γεώργη προς την ίδια κατεύθυνση,για να ανακόψουν τον εφοδιασμό των τουρκικών δυνάμεων της Ορμύλιας.

Την ίδια μέρα (13/25 Απριλίου) οι επαναστατικές δυνάμεις εισέβαλαν μέσα στον Πολύγυρο, όπου ενισχύθηκαν με πολλούς εθελοντές, οι οποίοι αναχαίτισαν τις τουρκικές δυνάμεις στο ύψωμα «Καβρόλακκας» κοντά στη Γαλάτιστα.

Στις 14/26 Απριλίου ο Καρατάσος επικεφαλής των επαναστατών συγκρούστηκε με τους Τούρκους της Ορμύλιας χωρίς όμως να μπορέσει να την κυριεύσει, γεγονός, που είχε δυσμενή αντίκτυπο στην εξέλιξη της κατάστασης και στα πνεύματα των Ελλήνων.Η ανάληψη έντονης στρατιωτικής πρωτοβουλίας εκ μέρους των Τούρκων και η ανάπτυξη των δυνάμεων τους ως τις 20 Απριλίου καθώς επίσης και η αδιάφορη στάση των Αγιορειτών στις αλλεπάλληλες επικλήσεις του Καρατάσου για βοήθεια, υποχρέωσαν τελικά τον αρχηγό της μακεδόνικης επανάστασης να υποχωρήσει στη θέση Κομίτσα ή Κουμίτσα στη χερσόνησο του Αγ. Όρους,όπου υπήρχε μετόχι της μονής Χιλανδαρίου, αφού πρώτα συγκρούστηκε στις 17/29 Απριλίου με 300 άτακτους στην τοποθεσία «Π’σεκούδια» ανάμεσα στον ‘Αγ. Μάμαντα και στην Ορμύλια, ενώ τρεις μέρες αργότερα αιφνιδιάστηκε από τουρκική αντεπίθεση.

Στην Κομίτσα ο Καρατάσος ενώθηκε με τους άντρες του Βλαχομιχάλη, οι οποίοι είχαν έλθει από τον Πολύγυρο.

Η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα έκρυθμη και τα πνεύματα πολύ οξυμμένα, ακόμη και μέσα στη Θεσσαλονίκη, όπου υπήρξε πιθανότητα να ξεσπάσουν ταραχές ανάμεσα σε χριστιανούς και μουσουλμάνους.Οι ανυπεράσπιστοι κάτοικοι του Πολυγύρου, που βρίσκονταν πια στο έλεος του Τούρκου κατακτητή, έστειλαν στις 20 Απριλίου/2 Μαΐου αντιπροσωπεία από τριάντα Έλληνες προκρίτους, για να υποδεχθούν τους Τούρκους στρατιώτες και τους αρχηγούς του Χασάν αγά και Μαχμούτ μπέη και να τους παρακαλέσουν να σεβαστούν την πόλη τους, αλλά εκείνοι έσφαξαν 27 απ' αυτούς.

Η σφαγή των Ελλήνων προκρίτων επεκτάθηκε σε ολόκληρη τη Χαλκιδική με τη θανάτωση αμάχων και τη σύληση ελληνικών εκκλησιών στα χωριά Συκιά, Παρθενώνας, Νικήτη και 'Αγ. Νικόλαος, ενέργειες, που προκάλεσαν αλγεινή εντύπωση και την καταδίκη τους εκ μέρους των Ευρωπαίων διπλωματικών εκπροσώπων.

Στη Θεσσαλονίκη ο Τούρκος διοικητής, ύστερα από την εξακρίβωση των συνθηκών, κάτω από τις οποίες είχαν διαδραματιστεί τα τραγικά γεγονότα στον Πολύγυρο και έπειτα από τα αλλεπάλληλα διαβήματα των Ευρωπαίων διπλωματικών εκπροσώπων, επιχειρώντας να ελαχιστοποιήσει όσο ήταν δυνατό το μέγεθος της συμφοράς, διέταξε τα τουρκικά σώματα να επιστρέψουν στη Θεσσαλονίκη.Στις 25 Απριλίου ο Καρατάσος έστειλε τον αξιωματικό Ιωάν. Στυλούδη με σχετική επιστολή προς τους μοναχούς του Αγ. Όρους, για να ζητήσει πιθανότατα ενισχύσεις.

Οι Αγιορείτες όμως, όπως προκύπτει από τη σχετική αλληλογραφία, φάνηκαν επιφυλακτικοί στις προτάσεις τους. Μια μέρα αργότερα ο αρχηγός των Ελλήνων επαναστατών απαίτησε από τους μοναχούς την αποστολή μιας μεγάλης ποσότητας τροφίμων, .αίτημα,το οποίο φαίνεται ότι τελικά έγινε δεκτό.

Οι ελλείψεις των αντρών του Καρατάσου σε πολεμοφόδια υπήρξαν τόσο μεγάλες ώστε ο ίδιος υποχρεώθηκε να έλθει στις Καρυές για την αναζήτηση τους, αλλά δεν βρήκε κανένα εκεί, γιατί οι μοναχοί είχαν καταφύγει στη μονή Κουτλουμουσίου. Στοχεύοντας στην οριστική κατάλυση της τουρκικής επικυριαρχίας στο Άγ. Όρος και στην αναγκαστική συμμετοχή των μοναχών στις επαναστατικές ενέργειες, ο Καρατάσος ζήτησε επίσημα στις 3 Μαΐου από την ιερή κοινότητα να του παραδώσει τον καϊμακάμη,τον υγειονόμο και τους λιγοστούς Τούρκους του Άθω, αίτηση, που δεν έγινε βέβαια δεκτή εκ μέρους των μοναχών,οι οποίοι αναλογίζονταν φυσικά τις σοβαρές επιπτώσεις των ενεργειών τους. Δέχτηκαν όμως τελικά να υψωθεί η σημαία των επαναστατών στις Καρυές,όπου είχε ήδη εγκατασταθεί φρουρά των αντρών του Καρατάσου.Μολαταύτα, ύστερα από

αλλεπάλληλες πιέσεις, ο Καρατάσος στρατολόγησε με τη βία αρκετούς λαϊκούς και μοναχούς και εφοδιάστηκε έπειτα με πολεμικό υλικό.

Στις 12 Μαΐου 1854 έφτασε στο,μεταξύ στο λιμάνι Δάφνη του Αγ. Όρους το τουρκικό ατμόπλοιο «Περσούδ» με στρατό και επικεφαλής το σεράσκέρη Χατζή Ταίρ μπέη, ο οποίος απευθύνθηκε με σχετικό έγγραφο προς τους μοναχούς ζητώντας να πληροφορηθεί λεπτομέρειες σχετικά με τις κινήσεις των επαναστατών.

Σε γραπτή απάντηση τους της 14ης Μαΐου προς τον Τούρκο σεράσκέρη οι μοναχοί αναφέρθηκαν αναλυτικά στις επαναστατικές ενέργειες των Ελλήνων ανταρτών και έσπευσαν να δηλώσουν υποταγή στον Τούρκο αξιωματούχο.Με αλλεπάλληλες νέες επιστολές τους επανέλαβαν την αφοσίωση τους στο σουλτάνο και κατηγόρησαν τους αντάρτες για τη βίαιη απόσπαση τροφών και πολεμοφοδίων αποσκοπώντας με τον τρόπο αυτό ν’ αποτρέψουν τουρκική επίθεση στον Άθω, που πιθανότατα να είχε καταστροφικές συνέπειες στο καθεστώς των μονών.Η αντιπαράθεση των τουρκικών δυνάμεων και των Ελλήνων επαναστατών πραγματοποιήθηκε τελικά στην Κουμίτσα στις 16/28 Μαΐου 1854, όπου ο Καρατάσος αντιμετώπισε με γενναιότητα τον αριθμητικά μεγαλύτερο τουρκικό στρατό, αλλά μετά την εξάντληση των πολεμοφοδίων του και αφού είχε ήδη υποστεί σημαντικές απώλειες, αναγκάστηκε να υποχωρήσει στη Μεγάλη Βίγλα του Αγ. Όρους.

Η μάχη της Κουμίτσας έκρινε οριστικά την έκβαση του αγώνα.

Στη Μεγάλη Βίγλα ο Καρατάσος και οι άντρες του δέχθηκαν τη θερμή συμπαράσταση των μοναχών που τους προέτρεπαν, μπροστά στις απειλητικές διαθέσεις του Χατζή Ταΐρ, να εγκαταλείψουν τα μοναστήρια.

Η δεινή θέση των Αγιορειτών τους υποχρέωσε να καλέσουν τουρκικό στρατό, για να αποσοβηθεί μεγαλύτερη αιματοχυσία, αλλά στο μεταξύ οι νέες πολιτικές μεταβολές στην Αθήνα πρόλαβαν την κρίση. Μετά το σχηματισμό του «Υπουργείου Κατοχής», την ανάκληση όλων των Ελλήνων επαναστατών και την παραχώρηση αμνηστείας εκ μέρους των τουρκικών αρχών κάτω από τις πιέσεις των εκπροσώπων των ευρωπαϊκών κρατών, οι άντρες του Καρατάσου επιβιβάστηκαν στις 13 Ιουνίου 1854 στο γαλλικό πολεμικό «Le Solon» με κυβερνήτη τον βαρώνο Roussin και μεταφέρθηκαν με τον οπλισμό τους στην Χαλκίδα καθώς ο Χατζή Ταΐρ εγκατέλειπε με το στρατό του το Άγ. Όρος.
Η τρίτη εξέγερση της μακεδόνικης επανάστασης εκδηλώθηκε στα 1854 στον Όλυμπο, όπου είχε καταφύγει ισχυρό σώμα Μακεδόνων πολεμιστών και οπλαρχηγών, όπως οι Γ. Ζαχείλας, Δ. Ψαροδήμος, Ι. Διαμαντής, Ε. Κοροβάγκος,

Ζήσης Σωτηρίου και άλλοι, οι οποίοι είχαν συμμετάσχει σε πολυάριθμες μάχες που είχαν διαδραματιστεί στη θεσσαλική πεδιάδα.

Έπειτα από νικηφόρα σύγκρουση με τις τουρκικές δυνάμεις κοντά στη θέση Σάπκα (Τιταρήσιο), το σώμα αυτό κατέλαβε ολόκληρο το δυτικό τμήμα του Ολύμπου και προχώρησε ως τα περίχωρα της Κατερίνης προκαλώντας τις έντονες ανησυχίες των Ευρωπαίων διπλωματικών εκπροσώπων της Θεσσαλονίκης, οι οποίοι έσπευσαν να ενημερώσουν τις κυβερνήσεις τους και προσπάθησαν οι ίδιοι ν' αποτρέψουν τους επαναστάτες να συνεχίσουν τη δραστηριότητα τους.
Η αποτυχία της εκστρατείας του Τσάμη Καρατάσου έκρινε την εξέλιξη των επιχειρήσεων των Ολυμπίων πολεμιστών, που υποχρεώθηκαν τελικά να επιστρέψουν στο ελληνικό βασίλειο.

Ορισμένοι απ' αυτούς παρέμειναν στο κεντρικό μακεδόνικο χώρο και άλλοι προχώρησαν στη Δυτική Μακεδονία, όπου επιδόθηκαν στη ληστρική δραστηριότητα.
Ωστόσο τα ελληνικά αυτά ανταρτικά σώματα αποτελούσαν μόνιμες εφεδρείες των ντόπιων ελληνομακεδονικών ένοπλων πυρήνων, οι οποίες σε οποιαδήποτε ευκαιρία ήταν πρόθυμες να στραφούν κατά των τουρκικών δυνάμεων και ν' αγωνιστούν για την απελευθέρωση των συμπατριωτών τους.Είναι γεγονός όμως ότι η παρουσία των διαφόρων ελληνικών λησταντάρτικών σωμάτων στο δυτικό μακεδόνικο χώρο αμέσως μετά το τέλος της επανάστασης του 1854, η εμφάνιση πολλών χιλιάδων μουσουλμάνων λιποτακτών σύγχρονα με τις ήττες του τουρκικού στρατού κατά τον Κριμαϊκό πόλεμο καθώς-και η ληστρική δραστηριότητα των πολυάριθμων τουρκαλβανικών στιφών, είχαν ως αποτέλεσμα να κλονιστεί επικίνδυνα η δημόσια ασφάλεια στη Μακεδονία κατά τα μέσα του 19ου αιώνα.

Οι ντόπιες τουρκικές αρχές και οι Τούρκοι αξιωματικοί της αγροτικής χωροφυλακής ήταν αδύνατο ν' αντιμετωπίσουν την κατάσταση και να επιβάλουν την τάξη.

Οι οθωμανικές αυθαιρεσίες, οι ατασθαλίες της τουρκικής εξουσίας και η διοικητική διαφθορά διαιωνίζονταν σε βαθμό ανησυχητικό.
Ήδη από τον Απρίλιο του 1853 επικρατούσε στο πασαλίκι της Θεσσαλονίκης αναβρασμός, ενώ επίμονες φήμες κυκλοφορούσαν ότι οι Τούρκοι επρόκειτο να δημιουργήσουν ταραχές σε βάρος των χριστιανών.

Ο Ελληνας και οι Ευρωπαίοι πρόξενοι της Θεσσαλονίκης είχαν υποχρεωθεί μάλιστα να στείλουν έγγραφη διαμαρτυρία προς το διοικητή Γιουσούφ πασά, για να προλάβουν τετελεσμένα γεγονότα.

Στα τέλη του ίδιου χρόνου τουρκικά στρατεύματα, κατευθυνόμενα προς το Μοναστήρι, προκάλεσαν σημαντικές καταστροφές σε σπίτια και εκκλησίες της ελληνικής συνοικίας της Θεσσαλονίκης.
Ανάλογη αναταραχή επικρατούσε και στο Μοναστήρι, όπου οι κάτοικοι δέχονταν κάθε είδους καταπίεση από τους Τούρκους και από τις αλλεπάλληλες ληστρικές επιδρομές των Τουρκαλβανών, που είχαν παραλύσει το εσωτερικό εμπόριο.
Από τα τέλη του 1854 η κατάσταση άρχισε να γίνεται πολύ ανησυχητική, ιδιαίτερα στις περιφέρειες της Καστοριάς και της Κλεισούρας.

Το Μάϊο του 1855 εικοσαμελής αντιπροσωπεία των κατοίκων της Κλεισούρας επισκέφτηκε το Γάλλο πρόξενο του Μοναστηρίου και του ίνέφερε ότι 400 ελληνικές οικογένειες είχαν εξαναγκαστεί πρόσφατα να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους και να μεταναστεύσουν στο ελληνικό κράτος.

Ο βαλής του πασαλικιού Μοναστηρίου υποσχέθηκε, ύστερα από σχετική παρέμβαση του Γάλλου διπλωματικού εκπροσώπου, να στείλει επιτόπου τη στρατιωτική φρουρά της Κοριτσάς,για να καταδιώξει τα ελληνικά λησταναρτικά σώματα.

Όταν όμως ο Γάλλος πρόξενος πραγματοποίησε τον Ιούνιο του 1855 μια μεγάλη περιοδεία στο δυτικομακεδονικό χώρο,για να εξακριβώσει από κοντά την κατάσταση, διεπίστωσε ότι όχι μόνο δεν είχε παρθεί κανένα απολύτως μέτρο εκ μέρους των οθωμανικών αρχών, για την καταστολή της ληστείας, αλλά και ότι ο αριθμός των Ελληνοβλάχων ληστανταρτών,που ήταν διαιρεμένοι σε τέσσερεις ομάδες και υπήρξαν άριστα εκπαιδευμένοι, έφτανε τους 350.

Αυτοί κυριαρχούσαν κυριολεκτικά στις περιοχές Καστοριάς, Ανασελίτσας, Χρούπιστας (‘Αργός Ορεστικό) και διατηρούσαν σε κάθε χωριό κατασκόπους, για να τους ενημερώνουν στις κινήσεις των τουρκικών στρατευμάτων.

Παρά τη λήψη ουσιαστικών μέτρων εκ μέρους του ντόπιου βαλή του Μοναστηρίου και τη δημιουργία πολυάριθμου σώματος 800—900 εθελοντών για την εκκαθάριση των δυτικών περιοχών, ύστερα από νέες πιέσεις του Γάλλου προξένου,τα λησταναρτικά σώματα διέφυγαν τελικά στον καζά της Κόνιτσας στο πασαλίκι Ιωαννίνων.

Ακόμη πιο ανησυχητική υπήρξε η κατάσταση στις βορειότερες περιοχές του πασαλικιού Μοναστηρίου, όπως στη Φλώρινα, στο Μοναστήρι, στο Μεγάροβο και στη Δίβρα.

Στις περιφέρειες αυτές παράλληλα με τα ελληνικά και τα τουρκαλβανικά σώματα περιφέρονταν 12.000 λιποτάκτες από τον Κριμαϊκό πόλεμο,οι οποίοι είχαν επιδοθεί

με ζήλο στη ληστρική δραστηριότητα.

Η τρίχρονη εμπειρία του Κριμαϊκού πολέμου μεγάλωσε ακόμη περισσότερο το χάσμα, που χώριζε χριστιανούς και μουσουλμάνους στο μακεδόνικο χώρο.

Ο χριστιανικός πληθυσμός, ο οποίος συνεχίζει να προσδοκά με αισιοδοξία τη μελλοντική απελευθέρωση του, δεν παύει να έχει στραμμένα τα βλέμματα του στα ευρωπαϊκά κράτη, που κρατούσαν αντιτουρκική στάση.

Από τις δυνάμεις αυτές περιμένει ο χριστιανός κάτοικος της Μακεδονίας να συμβάλουν στη μείωση της ισχύος του τουρκικού παράγοντα, για να σταθεί εφικτό να εφαρμοστούν οι μεταρρυθμίσεις και να βελτιωθεί ουσιαστικά το καθεστώς του.

Είναι γεγονός, όπως αναφέρθηκε, ότι ο ρωσικός παράγοντας διαδραματίζει ως το 1856 πρωταρχικό ρόλο ανάμεσα στους χριστιανούς κατοίκους ολόκληρης της Μακεδονίας.

Ένα χαρακτηριστικό συμβάν, όπως η απήχηση του θανάτου του τσάρου Νικολάου Β’, το Μάρτιο του 1855, στο χριστιανικό στοιχείο της πρωτεύουσας του πασαλικιού Μοναστηρίου, μας πείθει απόλυτα για τις φιλορωσικές τάσεις του.

Τόση μεγάλη απογοήτευση αισθάνθηκαν οι Έλληνες κάτοικοι του Μοναστηρίου από το γεγονός αυτό ώστε έφτασαν σε σημείο να κλείσουν σε ένδειξη πένθους τα σχολεία τους!

Έτσι οι δάσκαλοι και οι καθηγητές των ελληνικών σχολείων του Μοναστηρίου απείχαν για ορισμένο χρονικό διάστημα από τα εκπαιδευτικά τους καθήκοντα,αρνούμενοι να πιστέψουν ότι ο επίσημος προστάτης της ορθόδοξης θρησκείας είχε χάσει τη ζωή του σε μια τόσο άκαιρη στιγμή, κατά την οποία η παρουσίατου, σε περίοδο μάλιστα μιας ρωσοτουρκικής αντιπαράθεσης, όπως συνέβαινε τότε, θεωρούνταν επιβεβλημένη στη πολιτική κονίστρα της ευρωπαϊκής διπλωματίας τόσο για την προάσπιση των συμφερόντων των χριστιανών κατοίκων της οθωμανικής αυτοκρατορίας όσο και για μια ενδεχόμενη ευνοϊκή ρύθμιση του πολιτικού καθεστώτος της Μακεδονίας σε περίπτωση ρωσικής νίκης.

Πρέπει να τονιστεί εδώ ακόμη το γεγονός ότι δεν ήταν μόνο η ομοδοξία, η οποία συνέβαλε στην ιδεολογική προσέγγιση των χριστιανικών πληθυσμών της Μακεδονίας προς τη Ρωσία,αλλά κυρίως η εσωτερική ανάγκη που ένιωθαν, για να εκδηλώνουν διαρκώς τα αντιτουρκι-κά τους αισθήματα στηριζόμενοι στην πίστη τους για την εφαρμογή της ανατολικής πολιτικής, την οποία μόνο ο ρωσικός παράγοντας επιδίωκε να πραγματοποιήσει.

Οφείλουμε επίσης να λάβουμε υπόψη ότι πολυάριθμοι Ρώσοι πράκτορες είχαν δραστηριοποιηθεί κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου ανάμεσα στους χριστιανικούς πληθυσμούς, κυρίως της Βόρειας Μακεδονίας,στους οποίους υπόσχονταν την επικείμενη απελευθέρωση τους.Επόμενο ήταν λοιπόν η εξασθένηση της πολιτικής επιρροής της Ρωσίας στα ευρωπαϊκά πράγματα μετά το τέλος του Κριμαϊκού πολέμου να συντελέσει και στον κλονισμό των φιλορωσικών αισθημάτων του χριστιανικού πληθυσμού της Μακεδονίας. Αντίθετα μετά το 1856 εντείνονται οι επεμβάσεις των Άγγλων και των Γάλλων κυρίως διπλωματικών εκπροσώπων της Μακεδονίας — άλλωστε οι δυνάμεις, τις οποίες εκπροσωπούσαν, ιδιαίτερα η Αγγλία, ήταν εκείνη, που πίεζε βασικά για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και πέτυχε τελικά να θεσπιστούν από την Πύλη — στους διοικητικούς μηχανισμούς των πασαλικιών του Μοναστηρίου και της Θεσσαλονίκης για την επιβολή των μεταρρυθμίσεων.

Παράλληλα εδραιώνεται την εποχή αυτή η γαλλική επιρροή με την ίδρυση καθολικής ιεραποστολής στο Μοναστήρι.

Στο μέλλον η ρωσική πολιτική θέτει τρεις νέους πολιτικούς στόχους στο πλέγμα των διπλωματικών της διεκδικήσεων, που συνοψίζονται στην επιτυχή αντιμετώπιση του κοινού αγγλογαλλικού μετώπου, στην αποκατάσταση της κυριαρχίας της στη Μαύρη θάλασσα και στην προσπάθεια για την επιτάχυνση των διαδικασιών για την απελευθέρωση των χριστιανικών (σλαβικών) πληθυσμών της οθωμανικής αυτοκρατο-ρίας,απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή της ανατολικής πολιτικής της.

Ωστόσο πρέπει να μνημονευθεί εδώ το γεγονός ότι η απονομή ισοπολιτείας και ισονομίας στις εθνικές μειονότητες της οθωμανικής αυτοκρατορίας σύμφωνα με το Χάττι—Χουμαγιούν, που εκδόθηκε μετά το τέλος του Κριμαϊκού πολέμου (1856), έδωσε ουσιαστικά το έναυσμα για την εμφάνιση του βουλγαρικού εκκλησιαστικού ζητήματος και συνέβαλε άμεσα στην αφύπνιση της εθνικής συνείδησης των εξαρχικών της Μακεδονίας.Μέσα στα πλαίσια λοιπόν της εφαρμογής του τρίτου κύριου πολιτικού στόχου της Ρωσίας μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο εντάσσεται η ευρεία διάδοση του πανσλαβισμού γενικότερα στο βαλκανικό και ειδικότερα στο μακεδόνικο χώρο με την αποστολή ειδικών πολιτικών πρακτόρων για τον προσηλυτισμό των ντόπιων σλαβόφωνων πληθυσμών, με την ενημέρωση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης για την παρουσία των Σλάβων στη Βαλκανική και τη δημοσίευση αλλεπάλληλων εθνολογικών χαρτών, που υποδείκνυαν την κυριαρχία των σλαβικών πληθυσμών, με την ίδρυση βουλγαρικών σχολείων και κυρίως με τις ακαταπόνητες προσπάθειες για την ίδρυση αυτόνομης βουλγαρικής εκκλησίας, γεγονός το οποίο επρόκειτο να αποτελέσει το πρώτο

βήμα για τη δημιουργία ανεξάρτητου βουλγαρικού κράτους.

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον στράφηκε την εποχή αυτή η προσοχή Σλάβων και Ευρωπαίων ερευνητών στη μελέτη της εθνολογικής σύνθεσης της βαλκανικής χερσονήσου, και στην εκπόνηση εθνογραφικών χαρτών.

Αξιομνημόνευτος υπήρξε ο χάρτης του Τσέχου P.G. Safarik, που δημοσιεύθηκε στα 1842.

Ο Safarik ήταν ο πρώτος εθνολόγος, ο οποίος αναγνώρισε έξι μεγάλες εθνικές ομάδες στα Βαλκάνια, Τούρκους, Έλληνες, Σερβοκροάτες, Βουλγάρους, Ρουμάνους και Αλβανούς.

Πέντε χρόνια αργότερα, στα 1847, δημοσιεύθηκε ο χάρτης του Ami Boue, ο οποίος έδινε σημαντική προτεραιότητα στη βουλγαρική παρουσία στη Μακεδονία αναγνωρίζοντας την αντίστοιχη ελληνική σε περιορισμένο γεωγραφικό χώρο.

Ανάλογες περίπου υπήρξαν και οι θέσεις του εθνογραφικού χάρτη τουG.Lejan στα 1861, καθώς και πολλών άλλων χαρτών, μεταγενέστερων, μνεία των οποίων θα γίνει στα επόμενα κεφάλαια.

Η οδυνηρή όμως έκβαση του Κριμαϊκού πολέμου για τα ελληνικά πράγματα έπεισε την επίσημη ελληνική πολιτική ν’ αναθεωρήσει τα σχέδια της σχετικά με την ενοποίηση των υπόδουλων επαρχιών, να μεταβάλει ριζικά τη στάση της, να αναζητήσει νέες συμμαχίες στον ευρωπαϊκό χώρο και αρχικά να προσεγγίσει τη γειτονική Σερβία, η οποία έδειχνε να ενδιαφέρεται ζωηρά για την τύχη της βορειότερης ζώνης της Μακεδονίας.

Είναι αλήθεια ότι ο Σέρβος πρωθυπουργός Ηλ. Γκαράσανιν ενθάρρυνε τη δημιουργία εξεγέρσεων στις υπόδουλες επαρχίες της Σερβίας, ανάμεσα στις οποίες συγκαταλεγόταν και η Βόρεια Μακεδονία. Αλλά και οι Βούλγαροι εθνικιστές, που ζούσαν σε διάφορες πόλεις του εξωτερικού, είχαν περιλάβει στο πρόγραμμα των εθνικών διεκδικήσεων τους (για την ίδρυση βουλγαρικού κράτους) τη Μακεδονία και τη Θράκη.
Η πρώτη ελληνοσερβική μυστική προσέγγιση του 1861, αν και δεν περιβλήθηκε με το κύρος επίσημης συμμαχίας, πρόβλεψε ότι-σε περίπτωση κοινής νίκης των βαλκανικών δυνάμεων και προσάρτησης στη Σερβία της Βόρειας Αλβανίας, της Βοσνίας και της Ερζεγοβίνης, η Σερβία δεν θα εναντιωνόταν στην ενσωμάτωση της Μακεδονίας, της Θράκης, της Ηπείρου και της Θεσσαλίας από την Ελλάδα.

Το 1867 όμως, καθώς είχε ήδη αρχίσει η σερβική πλευρά να μελετά σε συνεργασία με τη βουλγαρική την πιθανότητα ίδρυσης σερβοβουλγαρικού κράτους ή

γιουγκοσλαβικής αυτοκρατορίας, ενώ εμφανιζόταν παράλληλα σημαντική μεταβολή στην πολιτική κατάσταση της Μακεδονίας με την εδραίωση του βουλγαρικού παράγοντα και την έναρξη σκληρών εθνικών ανταγωνισμών, η ελληνική κυβέρνηση αντιλαμβανόμενη τον άμεσο κίνδυνο να οδηγηθεί σε ένοπλη ρήξη με την Τουρκία εξαιτίας της Κρητικής κρίσης, προχώρησε στη σύναψη επίσημης συμμαχίας με τη Σερβία, η οποία, αν και ολοκληρώθηκε, δεν συμπεριέλαβε τελικά τη Μακεδονία παρά τη σερβική αναγνώριση ότι η Μακεδονία κατοικούνταν από ελληνικούς πληθυσμούς.Στη Μακεδονία η εμφάνιση του βουλγαρικού εθνικισμού μετά το τέλος του Κριμαϊκού πολέμου δημιούργησε μια νέα κατάσταση τόσο για το καθεστώς του ντόπιου ελληνισμού όσο και γενικότερα για τη διπλωματική στάση του ελληνικού κράτους, κυρίως μετά την Κρητική εξέγερση (1866—1869) και την ίδρυση της Εξαρχίας (1870).

Η νέα πορεία της επίσημης εξωτερικής πολιτικής του ελληνικού κράτους εγκαινιάστηκε την εποχή αυτή με την αναγκαστική εξασφάλιση και διατήρηση αγαθών σχέσεων με την Τουρκία ως απαραίτητο αντίβαρο στις αλλεπάλληλες ελληνικές αποτυχίες στον στρατιωτικό κυρίως τομέα, αλλά ακόμη και σαν αντιστάθμισμα στην ολοένα εντεινόμενη βουλγαρική διείσδυση στη Μακεδονία.Στον εκπαιδευτικό τομέα βασικότερος στόχος της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής στάθηκε την εποχή αυτή η πνευματική ανάπτυξη του υπόδουλου ελληνισμού.

Είναι πραγματικά ανεκτίμητη η προσφορά του «Ελληνικού Φιλολογικού Συλλόγου» Κωνσταντινουπόλεως (1861) και του «Συλλόγου προς διάδοσιν των ελληνικών γραμμάτων» στην Αθήνα (1869) τόσο σ’ ολόκληρο τον οθωμανικό χώρο με τη διάδοση της ελληνικής πολιτιστικής ακτινοβολίας όσο και στο μακεδόνικο και θρακικό χώρο με την ίδρυση πολυάριθμων ελληνικών πολιτιστικών συλλόγων, οι οποίοι μεριμνούσαν για την εύρυθμη λειτουργία των ελληνικών σχολείων και τη σωστή κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ας σημειωθεί μόνο ότι στον τομέα της φιλεκπαιδευτικής και κοινωνικής δραστηριότητας των χριστιανών κατοίκων της Μακεδονίας ο ελληνικός πληθυσμός του γεωγραφικού αυτού χώρου έχει να παρουσιάσει πριν από τους Βαλκανικούς πολέμους 176 συνολικά φιλεκπαιδευτικούς και φιλανθρωπικούς συλλόγους και αδελφότητες, καθώς και άλλα κοινωφελή σωματεία και ιδρύματα.Αλλά την επαύριο του Κριμαϊκού πολέμου δεν δημιουργήθηκε μια νέα ιστορική πραγματικότητα μόνο για το πολιτικό καθεστώς του χριστιανικού πληθυσμού της Μακεδονίας, αλλά οι διεθνείς συγκυρίες, που κατεύθυναν και συνέθεταν την εσωτερική υπόσταση της οθωμανικής αυτοκρατορίας, είχαν ανάλογο αντίκτυπο και στην οικονομική και κοινωνική εξέλιξη του.

Έτσι στο οικονομικό πεδίο σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν οι διμερείς εμπορικές συμβάσεις, που άρχισε να συνάπτει μετά το 1838 (συνθήκη Balta Liman) η Τουρκία με τα μεγάλα ευρωπαϊκά κράτη.

Οι συνθήκες αυτές, οι οποίες συνέχιζαν τη μακραίωνη παράδοση των διομολογήσεων, παραχωρώντας μεγάλα οικονομικά προνόμια στις ευρωπαϊκές δυνάμεις, αντανακλούσαν παράλληλα το σκληρό ανταγωνισμό τους στην αποικιοκρατική εκμετάλλευση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και έδιναν σύγχρονα τη δυνατότητα ειδικότερα στις εθνικές μειονότητες της Μακεδονίας, ελληνικές και εβραϊκές, να πάρουν στα χέρια τους το εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο, να δημιουργήσουν αξιόλογους εμπορικούς οίκους σ’ ολόκληρο το μακεδόνικο και γενικότερα στον οθωμανικό και ευρωπαϊκό χώρο, να εκμεταλλευθούν τις ευρωπαϊκές πολιτικές συγκυρίες, όπως συνέβη κατά τον Κριμαϊκό πόλεμο, για να αποκομίσουν κέρδη και πλούτο έτσι ώστε να συμβάλουν θετικά στην τόνωση του εμπορίου των δύο μεγαλυτέρων αστικών κέντρων της Μακεδονίας, της Θεσσαλονίκης και του Μοναστηρίου και σε τελευταία ανάλυση να αποτελέσουν, οι δύο αυτές εθνικές μειονότητες, την κυρίαρχη μεταπρατική αστική τάξη στο μακεδόνικο χώρο.Στο πολιτικό πεδίο με σημαντική συνέπεια και στην κοινωνική ακόμη κατάσταση των χριστιανικών πληθυσμών της οθωμανικής επικράτειας και ειδικότερα της Μακεδονίας, αξιομνημόνευτα υπήρξαν τα μεταρρυθμιστικά μέτρα, που πήρε η Πύλη κατά την περίοδο 1839—1856 κάτω από την πίεση των μεγάλων δυνάμεων για την εξυγίανση των διοικητικών μηχανισμών της!.

Παρά την σφοδρή αντίδραση των κατά τόπους τουρκικών αρχών και τη διεύρυνση του χάσματος ανάμεσα σε μουσουλμάνους και χριστιανούς, γεγονός, το οποίο επιβεβαιώνεται από πάμπολλες αρχειακές πηγές και άλλες μαρτυρίες, την εφαρμογή ελάχιστων ουσιαστικών μέτρων για τη διαφοροποίηση του χριστιανικού πληθυσμού της Μακεδονίας και την καθιέρωση ισονομίας και ισοπολιτείας, όπως η επιφανειακή συμμετοχή των χριστιανών στα διοικητικά συμβούλια των βιλαετίων και στα συστημένα πλημμελειοδικεία!, εμποροδικεία και άλλα διοικητικά και δικαστικά όργανα των μεγάλων αστικών κέντρων, οι μεταρρυθμίσεις (Τανζιμάτ) συντέλεσαν σε μια υποτυπώδη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του χριστιανικού πληθυσμού, ιδιαίτερα μετά το 1860.

Ήδη μετά το 1840 παρατηρείται αισθητή βελτίωση του καθεστώτος του ελεύθερου μικροκαλλιεργητή στο γεωγραφικό χώρο της Κεντρικής Μακεδονίας.

Στο βιλαέτι Μοναστηρίου η λήψη διαφόρων βασικών μέτρων μετά το 1840, όπως η δημιουργία τακτικού στρατού για την καταστολή της ληστρικής δραστηριότητας

των Βασιβουζούκων, που αποτελούσαν τη μάστιγα των ντόπιων χριστιανών, ο γενικός αφοπλισμός των μουσουλμανικών πληθυσμών, η ορθότερη και δικαιότερη κατανομή των φόρων και οι επίμονες επεμβάσεις των Ευρωπαίων διπλωματικών εκπροσώπων για την πάταξη των τουρκικών καταχρήσεων και αυθαιρεσιών, τη βελτίωση της οθωμανικής κακοδιοίκησης και την ορθότερη απονομή της δικαιοσύνης συνέβαλαν στην καλυτέρευση των συνθηκών διαβίωσης του χριστιανικού πληθυσμού. Αντίθετα σ’ άλλες περιοχές της οθωμανικής αυτοκρατορίας, που συνόρευαν με τον κυρίως μακεδόνικο χώρο, όπως π.χ. στο βιλαέτι του Κοσόβου και συγκεκριμένα στην περιοχή της Νις, αλλά και στα σημερινά βουλγαρικά εδάφη, στο Βιδίνι, η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων χειροτέρευσε το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό καθεστώς των χριστιανών και προκάλεσε εκ μέρους των σειρά εξεγέρσεων τόσο στη Νις στα 1841 όσο και στη Βράνια στα 1850.Σε άμεση λοιπόν συνάρτηση με τα παραπάνω θα πρέπει να επισημανθεί εδώ το γεγονός ότι η αποτελεσματικότητα της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων στη Μακεδονία, αλλά και σ’ ολόκληρη την οθωμανική επικράτεια, εξαρτιόταν άμεσα από τη στάση των κατά τόπους τουρκικών αρχών, από τον τρόπο διακυβέρνησης των Τούρκων διοικητών, δηλαδή από τη θέληση τους να πατάξουν την κακοδιοίκηση, τη ληστρική δραστηριότητα, που είχε πάρει μεγάλες διαστάσεις και την απάνθρωπη φορολογική πολιτική, φαινόμενα, τα οποία βρίσκονταν σε στενή σχέση με τις οικονομικές επιδιώξεις των οθωμανικών αρχών, και γενικότερα από τις συνθήκες, που επικρατούσαν στις διάφορες επαρχίες του οθωμανικού χώρου.

Ετσι συνέβαινε συχνά να μεταβάλλεται η κατάσταση ανάλογα με τις περιστάσεις, συνήθως προς το χειρότερο, όπως το Μάϊο του 1855 στο Μοναστήρι, όταν οι επιβαλλόμενοι φόροι είχαν γίνει τόσο δυσβάστακτοι για το χριστιανικό πληθυσμό του πασαλικιού, ώστε ο Γάλλος πρόξενος Bellaigue de Bughasχαρακτήριζε το Τανζιμάτ «νεκρό γράμμα».

Οι αιφνίδιες αντικαταστάσεις των Τούρκων διοικητών δημιουργούσαν προβλήματα στους χριστιανούς, επειδή συνοδεύονταν πολλές φορές από τη βίαιη μεταβολή του προηγούμενου θεσμικού καθεστώτος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα μνημονεύεται κατά τη διάρκεια του Κριμαϊκού πολέμου, κατά την εποχή της πτώσης της Σεβαστούπολης, γεγονός, το οποίο γιορτάστηκε με ενθουσιασμό από ολόκληρο το χριστιανικό πληθυσμό της Μακεδονίας, αλλά στο Μοναστήρι συνέπεσε χρονικά (Οκτώβριος 1855) με την άφιξη του νέου διοικητή Ομέρ πασά, γνήσιου εκφραστή της τουρκικής ιδεολογίας κατά την περίοδο αυτή, ο οποίος επανέφερε το καθεστώς της απόλυτης διοικητικής διαφθοράς και τάχθηκε με θέρμη κατά της ανάμειξης των Ευρωπαίων διπλωματικών εκπροσώπων στα εσωτερικά του πασαλικιού,που αγωνίζονταν για την πιστή εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

Δυόμιση χρόνια όμως αργότερα, τον Ιούλιο του 1857, η αντικατάσταση του Ομέρ πασά από το νέο βαλή του Μοναστηρίου Αχμέτ πασά συνέβαλε και πάλι στην εξυγίανση της κρατικής μηχανής και την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στο βορειοδυτικό μακεδόνικο χώρο.

Πηγή: cognoscoteam.gr